

הונאה במזרח

בתחילת המלחמה נגד רוסיה ב־1941 זכו הגרמנים להישגים גדולים - בין היתר הודות ליחידות לאיכון משדרים שנתנו להם מידע מדויק על פריסת הכוחות הסובייטיים. אולם עד מהרה למדו הסובייטים כיצד להערים על היחידות האלה ולהזרים להן מידע כוזב

מבוא: הקמת גדודי ה־KONA - היחידות הגרמניות לאיכון משדרים

אחד הפרקים המרתקים בתולדותיה של מלחמת המודיעין בחזית המזרחית במלחמת העולם השנייה נוגע למאמץ הגרמני לאכן את מכשירי הקשר של הצבא האדום ושל הפרטיזנים ולהפיק מכך מודיעין יקר ערך.

כבר בשנות ה־30 הצליחו אנשי מדע גרמנים לפתח יחד עם חברת טלפונקן שני מכשירים שהיו אז בחזית הקדמה הטכנולוגית. המכשיר הראשון, שנקרא Merkator Funkpeilung, פותח כדי לזהות משדרי רדיו באמצעות זיהוי האנרגיה שהם פולטים. ייחודו היה שימוש באנטנת goniometry שסרקה את האטמוספירה והצביעה על הכיוון שממנו הגיעו אותות השידור. באמצעות חישוב טריגונומטרי בסיסי היה המכשיר מצליח לאכן בדיוק רב את מקום המשדר. המכשיר השני שפותח היה פשוט יותר - מקלט רדיו בתדר גבוה (ת"ג - HF) ובתדר גבוה מאוד (תג"מ - VHF). ברגע שאותר מקור שידור, התבייתו עליו מכשירי הרדיו וקלטו את שידוריו.

הנחת היסוד של הגרמנים הייתה נכונה: במרחב של ברית־המועצות האירופית (מערבית לנהר הוולגה) לא הייתה כמעט תשתית לטלפונים קוויים, ולכן העריכו שכל התקשורת של הצבא

כרזת תעמולה גרמנית: "ניצחון אירופה - הרווחה שלך", 1942 | הגרמנים ידעו שיש להם קלף מנצח: הם יכולים לאתר במדויק את מיקומן של כל יחידות הצבא האדום, לייצר מפות מודיעין מעודכנות ולתכנן איך להלום בצבא הסובייטי בטכניקה שהם כינו "בליצקריג" - מהלכי בזק מדויקים

סא"ל (מיל) אברהם זיו-טל
לשעבר ר"ש סגן הרמטכ"ל ורע"ן מערכות
מידע ומחשוב באג"ם מבצעים

ב-22 ביוני 1944, בעוד האמריקנים והבריטים נלחמים בגרמנים על חופי נורמנדי, החלה המתקפה הגדולה ביותר שיזמו הסובייטים בכל המלחמה - מבצע "בגרטיין". המתקפה הזאת כוונה נגד "המרפסת הבלרוסית" והשיגה הפתעה מוחלטת. בתוך כשלושה שבועות התמוטט הכוח הגרמני העיקרי שנותר בחזית המזרח, והדרך לברלין נפתחה למעשה

דיוויזיות רעננות שהועברו מהמזרח הרחוק (לאחר שהמרגל ריכרד זורגה דיווח למפעיליו הסובייטים שאין בכוונת יפן לתקוף את ברית-המועצות). הצבא האדום השיג הפתעה מוחלטת כיוון שכוחות העתודה הגדולים נכנסו לקווי החזית בדממת אלחוט מוחלטת. רק לאחר שהחלה המתקפה הותר להם להפעיל קשר. עד שהסתיימה המתקפה נדחקו הגרמנים מערבה ביו 100 ל-250 ק"מ, ובכך הוסרה הסכנה המיידית למוסקבה. יש לציין כי מפות מודיעין גרמניות מ-4 בדצמבר 1941 (יממה לפני המתקפה) מציגות סד"כ סובייטי קטן מאוד. במילים אחרות: מהמפות האלה (שנפלו שלל) עולה בבירור שלמודיעין הגרמני לא היה מושג על התגבור הסובייטי המסיבי לקראת המתקפה.

במהלך ארבעת החדשים הראשונים של המלחמה בחזית המזרחית זכו הגרמנים להצלחות מדהימות. שוב ושוב הם הצליחו לאגוף ולכתר ריכוזי כוחות סובייטיים, ולצבא האדום לא היה מענה. ההישגים בחזית המזרחית היו המשכו של רצף ההצלחות הגרמניות שהחל בכניסה לחבל הריין (1936) בניגוד להסכמי ורסיי ובסיפוח אוסטריה (ב-1938). ההצלחה בחזית המזרחית חיזקה עוד יותר את תחושת העליונות של הגרמנים על העמים הסלביים, שבהם ראו "אונטרמנשן" (אנשים נחותים, תת-אדם).

האדום תהיה באמצעות הרדיו. הגרמנים ידעו שיש להם קלף מנצח: הם יכולים לאתר במדויק את מיקומן של כל יחידות הצבא האדום, לייצר מפות מודיעין מעודכנות ולתכנן איך להלום בצבא הסובייטי בטכניקה שהם כינו "בליצקריג" - מהלכי בזק מדויקים.

במסגרת ההכנות לפלישה לברית-המועצות (מבצע "ברברוסה") הקימו הגרמנים יחידות מודיעין מיוחדות שנקראו Kommander der Nachrichtenaufklärung (ובקיצור KONA). היחידות האלה עסקו באיכון משדרי האויב - פעולה שנכללת כיום במסגרת ה-SIGINT (מודיעין אותות) או ה-COMMINT (מודיעין תקשורת).

כל קבוצת ארמיות קיבלה תחת פיקודה גדוד KONA. גדוד המודיעין היה צמוד למפקדת קבוצת הארמיות והפעיל כמה סוגי פלוגות: פלוגת ניתוח והערכה, פלוגת האזנה, פלוגת איתור לטווחים קצרים ופלוגת איתור לטווחים ארוכים.

גדודי ה-KONA הלכו וגדלו במהירות הן במספר והן בהיקף. בתחילת המלחמה היו לגרמנים 4 גדודי KONA ובסיומה - 17. נוסף על כך, לכל גדוד KONA נוספו עוד פלוגות, כך שהם הפכו למעשה לגדודים מתוגברים או לחטיבות מוקטנות.

ההישגים של גדודי ה-KONA בתחילת המלחמה

במהלך ארבעת החדשים הראשונים של המלחמה בחזית המזרחית זכו הגרמנים להצלחות מדהימות. שוב ושוב הם הצליחו לאגוף ולכתר ריכוזי כוחות סובייטיים, ולצבא האדום לא היה מענה. ההישגים בחזית המזרחית היו המשכו של רצף ההצלחות הגרמניות שהחל בכניסה לחבל הריין (1936) בניגוד להסכמי ורסיי ובסיפוח אוסטריה (ב-1938). ההצלחה בחזית המזרחית חיזקה עוד יותר את תחושת העליונות של הגרמנים על העמים הסלביים, שבהם ראו "אונטרמנשן" (אנשים נחותים, תת-אדם).

הכישלון הראשון של הגרמנים: הקרב על מוסקבה

הניצחון הסובייטי הראשון והמשמעותי ביותר הושג בתחילת דצמבר 1941. הצבא האדום צבר עתודה בהיקף של 58 דיוויזיות, ובהן

גנרל ריינהרד גהלן. הסיבה להדחה (כך עולה מתוך מסמכים שהתגלו לאחר המלחמה): קינזל לא ידע ולא התריע שיש לסובייטים עשרות דיוויזיות במזרח. אולם הגרמנים לא בדקו כיצד הצליחו הסובייטים להניע ולפרוס מאות אלפי חיילים ואלפי טנקים ותותחים בלי להסתייע בקשר רדיו, אלא רק באמצעות אופנועים ומטוסים קלים.

המודיעין הסובייטי מקבל מידע מדויק על גדודי ה-KONA

במהלך 1942 חיפשו הסובייטים מענה לגדודי ה-KONA הגרמניים. באותה העת כבר הצליחו בבלצ'לי פארק, מרכז ההאזנה והפענוח שהקימו הבריטים מצפון ללונדון, לקלוט ולפענח את מרבית התשדורות הגרמניות. בין היתר הם קלטו ופיענחו את הסיכומים היומיים של כל גדודי ה-KONA ששודרו אל מפקדת המודיעין של החזית המזרחית, ה-FHO (Fremde Heere Ost), שהתמקמה במצודת Boyen במזרח פרוסיה (כיום פולין). השידורים נעשו באמצעות רדיו-טלגרף מסוג Lorenz והוצפנו באמצעות מכונת ההצפנה אניגמה. מפקדת המודיעין של החזית המזרחית בחנה את המידע שהועבר אליה ושידרה דו"חות מסכמים למפקדות הראשיות ולברלין. גם התשדורות האלה נקלטו ופוענחו בבלצ'לי פארק, והמידע הועבר לגורמים הרלוונטיים. את העותקים העודפים שהוכנו שלחו לגריסה. ג'ון קיירנקרוס, צעיר בריטי אוהד הקומוניזם, החל לעבוד בבלצ'לי פארק באמצע אותה השנה. הוא היה אחראי לגריסת העותקים העודפים ודאג לגנוב בכל פעם עותק אחד. בלילה, בדרכו לביתו ברכבת התחתית, היה שומט מעטפה לפח אשפה במקום מוסכם. סוכן סובייטי היה אוסף את המעטפה, וכבר לפנות בוקר היו כל הדו"חות המפוענחים של בלצ'לי פארק במפקדת המודיעין במוסקבה. הודות לדו"חות האלה ידעו הסובייטים בדיוק מה יודעים הגרמנים ומהן ההערכות שלהם. מסקנתו העיקרית של המודיעין הצבאי הסובייטי, ה-GRU, מהדו"חות האלה הייתה שהגרמנים מצליחים לאתר במדויק כל משדר של יחידות הצבא האדום. והיו עוד מסקנות שאליהן הגיע המודיעין הצבאי הסובייטי:

1. הגרמנים לקחו בשבי הרבה אנשי קשר סובייטים, ויש מביניהם מי שהסכימו

חיילים סובייטים צועדים ברחובות מוסקבה בדרכם לחזית | למרות המפלה הקשה בקרב על מוסקבה לא בדקו הגרמנים כיצד הצליחו הסובייטים לרכז כוח אדיר בלי שיתגלה

- לשתף פעולה לאחר איומים. השבויים מפענחים תשדורות, ולגרמנים יש מידע, לעיתים מדויק, על הוראות ועל הנחיות שעוברות ברשתות הקשר.
2. הגרמנים מצליחים לפענח כ-30% מהתשדורות. בעיקר הם מצליחים לפענח תשדורות של משדרי ת"ג (HF), דהיינו ברמת הדיוויזיה.
3. הגרמנים מאכנים שידורי תג"מ (VHF), אבל כמעט שלא מצליחים לפענח אותם. אלה משדרים שמצויים במפקדות הגבוהות (מרמת קורפוס), שם בדרך כלל כוח האדם המפעיל את ציוד הקשר הוא באיכות טובה יותר, ועבודת ההצפנה שלו מקצועית יותר. גם כמות התעבורה במפקדות האלה היא נמוכה יותר.
4. גם במקרה שהגרמנים לא מצליחים לפענח תשדורות, מאפשרת כמות התעבורה להעריך האם מדובר מפקדה חשובה, עסוקה מאוד בהכנות לקראת פעילות בשטח וכד'.

הסתרת ההכנות הסובייטיות לקראת מתקפת הנגד בסטלינגרד

על סמך המידע על גדודי ה-KONA הגרמניים תיכנן המודיעין הסובייטי במהלך קיץ 1942 את מבצע "בולשוי איגרא" ("המשחק הגדול") - תוכנית הונאה והטעיה באמצעות רדיו. אחת מפעולות ההונאה המתוחכמות שיזמו הסובייטים הייתה באמצעות רשת הריגול "מקס ומוריץ" שפעלה מסופיה, בירת בולגריה. הגרמנים היו משוכנעים שזוהי רשת שעובדת בעבורם, וליתר דיוק בעבור האבווהר, אולם למעשה הופעלה הרשת הזאת על ידי המודיעין הסובייטי, ורבים מאנשיה היו קומוניסטים יהודים אוהדי בריה"מ.

מאמצע 1942 הציפה הרשת את הגרמנים במידע מדויק על מיקומן של יחידות סובייטיות ברחבי החזית המזרחית. המידע שהיא מסרה תאם במדויק מידע שהצליחו הגרמנים לאסוף באמצעות גדודי ה-KONA. בעקבות זאת גברה מאוד אמינותה של הרשת בעיני הגרמנים והם ראו בה מקור ראשון במעלה. במיוחד שבעו נחת קציני המודיעין הגרמנים בחזית המזרחית שכן דיווחי הרשת הוכיחו שהתוצרים שלהם נכונים ומדויקים. ה"יומינט" תאם להפליא את ה"קומינט".

אחת מפעולות ההונאה המתוחכמות שיזמו הסובייטים הייתה באמצעות הרשת הריגול "מקס ומוריץ" שפעלה מסופיה, בירת בולגריה

בחורף 1942 ניצלו הסובייטים את רשת "מקס ומוריץ" כדי לסייע לתוכנית ההונאה שגיבשו לקראת מבצע "אוראנוס" לכיתור הארמייה ה-6 הגרמנית בסטלינגרד. לקראת המבצע הם העבירו כ-11 ארמיות מאזור מוסקבה דרומה, לסטלינגרד. במשך 45 יום נמשכה תנועת הכוחות לסטלינגרד בלי שהגרמנים הבחינו בה, אף שמדובר היה בכוח שמנה כמיליון חיילים ו-1,000 טנקים. פלוגות הקשר של הארמיות לא ירדו איתן דרומה, אלא נשארו באזור מוסקבה והמשיכו לשדר משם כרגיל, ואילו תנועת התגבורות הסובייטיות נעשתה בדממת אלחוט. פקודות הועברו באמצעות מטוסים קלים.

תרומתה של רשת "מקס ומוריץ" להונאה הייתה רבה: היא העבירה הודעות כזב על המשך נוכחותן של הארמיות בחזית מוסקבה. ההפתעה שהשיגו הסובייטים במתקפת הנגד שלהם בסטלינגרד הייתה מוחלטת, והיא איפשרה להם לכתר את הכוחות הגרמניים בסטלינגרד ולהכניעם.

הסובייטים מנצלים את גדודי ה-KONA להעברת מידע כוזב

לאחר ההצלחה המרשימה בסטלינגרד יזמו הסובייטים מהלך הונאה חדש: יצירת כוחות דמה ופריסתם בשטח. וכך פעלה ההונאה: כוח הנדסה היה מגיע לאזור שנבחר, בדרך כלל כ-60 עד 100 ק"מ בעומק השטח הסובייטי. אל הכוח הזה הוצמדה פלוגת קשר, שלא חדלה להעביר תשדורות בענייני הנדסה: על שדות מוקשים על גשרים על בעיות עבירות וכו'.

כמו בכל הרמות הנמוכות של הצבא האדום, גם התשדורות האלה היו ברמת קידוד נמוכה, והגרמנים לא התקשו לפענח אותן. הגרמנים ידעו שעל פי נוהל הקרב של הצבא האדום תמיד יגיעו בעקבות כוחות הנדסה הכוחות המתמרנים ויתפרסו בשטח. מה שהגרמנים לא ידעו הוא שאל פלוגות הנדסה האלה הצטרפו פלוגות הונאה (פלוגות "אימיטציה" ברוסית, דהיינו פלוגות חיקוי) ואלה היו מקימות בין לילה חניוני טנקים גדודיים שכל הכלים שבהם היו עשויים מפח ומעץ, מוסוים היטב, ואליהם הוצמדו מחוללי עשן.

פלוגות הקשר שנפרסו כך בשטח "פיטפטו" ללא הרף, והגרמנים, שאיכנו את המשדרים במדויק, היו מעדכנים את המפות שלהם

חיילים גרמנים נכנעים, סטלינגרד 1943 | ההפתעה שהשיגו הסובייטים במתקפת הנגד שלהם בסטלינגרד הייתה מוחלטת, והיא איפשרה להם לכתר את הכוחות הגרמניים ולהכניעם

בהתאם לכך. פלוגות אימיטציה אחרות היו מקימות שדות תעופה דמה במישורים הענקיים. טרקטורים היו מיישרים במהירות מסלולים, ואנשי מקצוע היו לאחר מכן מציבים בהם מטוסי פח ועץ, מגדל פיקוח, והעיקר: מכשירי קשר ששידרו ללא הרף הנחיות והוראות לטייסים ולצוותי הקרקע.

מטוסי צילום גרמניים שהיו נשלחים לבדוק את ריכוזי הדמה ואת שדות התעופה הדמה היו נתקלים מיד באש נ"מ כבדה, מחוללי העשן היו מפזרים כמויות עשן גדולות, הצילומים שהתקבלו בסופו של דבר היו אלכסוניים, דהיינו צולמו ממרחקים גדולים, והגרמנים לא היו מצליחים לזהות באמצעותם שמדובר בכוחות דמה ובשדות תעופה דמה. התוצאה: כוחות אוויר גרמניים רבים הוקצו לתקיפת מטרת דמה.

בעקבות ההבנה שהמחסור בדלק הוא נקודת התורפה של הגרמנים החלו האמריקנים למקד את תקיפות האוויר שלהם נגד תעשיית הדלק של גרמניה

הסובייטים מנצלים את גדודי ה־KONA לשחיקת המלאים הגרמניים

לאחר סטלינגרד הורה צ'רצ'יל להעביר לידי הסובייטים מידע שהושג בבלצ'לי פארק בלי לומר להם שמדובר במידע שהושג מהאזנה לרשתות הגרמניות. לסובייטים נתנו להבין שמקור המידע הוא בעיקר מחקירות שבויים. אולם הסובייטים ידעו כמובן את האמת, שכן הם קיבלו את כל המידע האמין והמדויק שפוענח בבלצ'לי פארק מהסוכן שלהם ג'ון קיירנקרוס. על פועלו של קיירנקרוס נודע לבריטים רק שנים רבות לאחר המלחמה.

המידע שהועבר באופן רשמי מבלצ'לי פארק לסובייטים עסק בעיקר בקשייו הגדולים של המערך הלוגיסטי הגרמני בחזית המזרחית. במהלך 1943, לאחר שהגרמנים נכשלו בניסיונם להגיע אל שדות הנפט בקווקז ולאחר שצבאו של רומל הובס בצפון-אפריקה, והחלום להגיע אל שדות הנפט של המזרח התיכון נגוז, נאלצו הגרמנים להתמודד עם מחסור הולך ומחריף בדלק. באלפי תשדורות שיירטו הבריטים עלתה וחזרה הבעיה הזאת שהטרידה מאוד את הפיקוד של צבא גרמניה בכלל ובחזית המזרחית בפרט. גם המחסור

רב עוצמה נגד מפעיליהם הגרמנים. כדי לחזק את ההונאה דיווחה רשת "מקס ומוריץ" על כל תנועה ועל כל פריסה של יחידת הונאה. הגרמנים היו מקבלים ממנה, למשל, דיווח כי דיוויזיית טנקים חדשה או גדוד אווירי של מפציצים נפרסו באתר מסוים. מובן שהמידע של הרשת תאם תמיד להפליא את הדיווחים של גדודי ה־KONA. בעיני הגרמנים הייתה זאת כמובן הוכחה מוחצת לאמינות הדיווחים.

הטעיית גדודי ה־KONA לקראת הקרב על קורסק

בקיץ 1943 נערכו הגרמנים למבצע "ציטל" - מתקפת הענק על המבלט של קורסק. לסובייטים היה מידע מוקדם מלא על תוכניות התקיפה של הגרמנים (בעיקר מרשת הריגול לוסה שפעלה משווייץ) והם הקימו במבלט מערך הגנה עמוק מאוד ורווי בנשק נ"ט ובארטילריה.

כדי להסתיר את העובדה שהתוכניות של הגרמנים ידועות להם ושהם נערכים לסכל

בחלפים הלך והחריף וגרם להשבתתם של כלים רבים. כך, למשל, בדיוויזיית שריון גרמנית היו צריכים להיות - על פי התקן - 200 טנקים, אך המספרים בפועל עמדו על פחות מ-50% מהתקן, דהיינו פחות מ-100 טנקים לדיוויזיה. וגם לאלה לא היה מספיק דלק.

בעקבות ההבנה שהמחסור בדלק הוא נקודת התורפה של הגרמנים החלו האמריקנים למקד את תקיפות האוויר שלהם נגד תעשיית הדלק של גרמניה. כך, למשל, ב־1 באוגוסט 1943 הפציצו האמריקנים את בתי הזיקוק בפלוישטי שברומניה. הסובייטים הגו דרך אחרת לפגוע במאגרי הדלק של הגרמנים: הם הקימו כוחות הונאה (אימיטציה) קטנים, הצמידו להם פלוגות קשר שדימו כי מדובר בכוחות גדולים מאוד, וניידו אותם ממקום למקום. גדודי ה־KONA היו מזהים את תנועות "הכוחות" האלה - מה שאילץ את הפיקוד הגרמני לשנות לעיתים קרובות את היערכות כוחותיו. כל התנועות האלה שרפו דלק רב ושחקו את הכלים. כך - בתחכום רב - הצליחו הסובייטים להפוך את גדודי ה־KONA לנשק

של הגרמנים. הם הבחינו שהסובייטים צוברים כוחות בדרום, ממזרח לקייב (בפועל היו הכוחות האלה בסך הכול פלוגות הונאה שלהן הוצמדו יחידות קשר) ולעומת זאת בצפון, מול "המרפסת הבלרוסית", הם מתבצרים: פורסים קונצרטיות, חופרים תעלות נ"ט - בקיצור: בונים מערך הגנה מובהק.

מאחר שהגרמנים הסיקו שמתקפת הצבא האדום תהיה בדרום, הם העתיקו 17 דיוויזיות שריון מהזירה המרכזית לזירה הדרומית. ב־22 ביוני 1944, בעוד האמריקנים והבריטים נלחמים בגרמנים על חופי נורמנדי, החלה המתקפה הגדולה ביותר שיזמו הסובייטים בכל המלחמה - מבצע "בגרטיין". המתקפה הזאת כוונה נגד "המרפסת הבלרוסית" והשיגה הפתעה מוחלטת. בתוך כשלושה שבועות התמוטט הכוח הגרמני העיקרי שנותר בחזית המזרח, והדרך לברלין נפתחה למעשה. יש לציין שבאותה המתקפה שבו הסובייטים את גדוד 3 KONA שהיה חלק מהארמיה שצרה על לנינגרד. כך הם הצליחו לשים יד גם על הציוד וגם על הידע הרב שהיה ברשות אנשי הגדוד.

אסור לשכוח את תרומתם הגדולה של כמה מאות אנשי מודיעין חכמים, מעמיקים ויצירתיים לניצחון הסובייטים על הצבא הגרמני במלחמת העולם השנייה

סיכום

אין ספק שהסובייטים ניצחו במלחמת העולם השנייה בראש ובראשונה בזכות המרחבים העצומים שעמדו לרשותם, בזכות משאבי כוח האדם הכמעט בלתי נדלים שלהם, הודות לחורף המקפיא של 1941-1942 שהיה חריג גם על פי הסטנדרטים הרוסיים, הודות לאומץ ליבם ונחישותם של חיילי הצבא האדום שנלחמו על הבית והודות לסיוע המסיבי שקיבלו מהאמריקנים. אך לצד כל אלה אסור לשכוח את תרומתם הגדולה של כמה מאות אנשי מודיעין חכמים, מעמיקים ויצירתיים. פעילותם - כך נראה - עדיין לא הועלתה על נס במידה מספקת ולא זכתה להוקרה שהיא ראויה לה. כל מעשיהם נעשו במחשכים, ושם גם נותרה תהילתם.

כדי להסתיר את העובדה שהתוכניות של הגרמנים נגד מבלט קורסק ידועות להם ושהם נערכים לסכל אותן יצרו הסובייטים מצג שווה שלפיו הם מתגברים את האזור שבין אורל למוסקבה

למפקדת הצבא האדום במוסקבה באמצעות מכשירי קשר שקיבלו. מרבית התעבורה הזאת יורטה, אותרה ופוענחה, והגרמנים הצליחו לעשות שמות בפרטיזנים והרגו עשרות אלפים מהם.

יש חוקרים המדגישים את העובדה שהסובייטים לא עשו דבר כדי למנוע את הטבח הזה. נראה שהם רצו למנוע מצב שבו גדודי ה־KONA רק נכשלים שוב ושוב - מה שעלול היה לעורר סימני שאלה בצבא גרמניה - ולפיכך הקריבו כוחות בחזית משנית, ובלבד שיוכלו להמשיך להשיג הישגים בחזית המרכזית. ואשר לאבדות הכבדות של הפרטיזנים - הפיקוד הסובייטי לא התרגש מהן. ככלל, כוח אדם היה משאב שהסובייטים נטו להשתמש בו באופן בזוזני מאוד גם כשמדובר היה באנשיהם - קל וחומר כשמדובר היה בפרטיזנים בני לאומים אחרים.

ההונאה הגדולה האחרונה

שיאה של מערכת ההונאה הסובייטית התרחש בקיץ 1944 עם מבצע "בגרטיין". באביב 1944 הבינו הגרמנים כי בעלות הברית נערכות לפלוש לאירופה. הבריטים והאמריקנים כבר היו באיטליה והתקדמו צפונה, והגרמנים היו ערוכים בקו הגנה על נהר הדניפר. הכוח הגרמני העיקרי, שעדיין לא ספג מפלה של ממש, היה קבוצת הארמיות המרכזית, שהייתה פרוסה ב"מרפסת הבלרוסית" - מובלעת גרמנית גדולה בתוך השטח הסובייטי.

החל מאפריל 1944 היו גדודי ה־KONA עסוקים באיתור כוחות סובייטיים שהתארגנו ממזרח לקייב. מהמידע שהם יירטו - ושתאם את מה שהעבירה להם רשת "מקס ומוריץ" - הסיקו הגרמנים שבעלות הברית המערביות יפלוש ליוון וליוגוסלביה, הרוסים יתקפו את רומניה, הכוחות המערביים והסובייטיים יחברו בהונגריה, וממנה ימשיכו ביחד ללב גרמניה.

ה"עובדות" בשטח חיזקו את ההערכה הזאת

אותן החליטו הסובייטים ליצור את הרושם שלהערכתם מיועדים ריכוזי הכוחות הגרמניים באזור העיר אורל, מצפון למבלט, לפרוץ צפונה, לעבר טולה ומוסקבה. לשם כך יצרו הסובייטים מצג שווה שלפיו הם מתגברים את האזור שבין אורל למוסקבה.

ואכן בדיווחים של גדודי ה־KONA ובהערכות המודיעין שהפיצה מפקדת המודיעין של חזית המזרח (FHO) הודגש שמוקד הפעילות הסובייטית אינו במבלט קורסק, אלא צפונית־מזרחית לאורל - שם פרס הצבא האדום, כביכול, 840 טנקים, הוסיף כ־150 מפציצים וכן הציב מפקדה חדשה של כוח אווירי.

במקביל הסתירו הסובייטים היטב את הכוח האמיתי שצברו ממזרח למבלט קורסק: קבוצת ארמיות שכללה יותר ממיליון חיילים ואלפי טנקים בפיקודו של גנרל איוון קונייב. יש לציין שהכוח הזה צויד באלפי משאיות "סטודבייקר" שהגיעו מארה"ב במסגרת הסכם "החכר והשאל". העבירות של משאיות 4X4 אלה הייתה מצוינת. הכוח העצום הזה התנהל בדממת אלחוט מוחלטת. הדיווחים שהעבירה רשת "מקס ומוריץ" באותה העת היו שהצבא האדום החליט לעבור למגננה בגלל קשיי העבירות הצפויים עם בואה של עונת גשמי הקיץ.

ההנחה של הסובייטים הייתה שגם אם יצליחו הגרמנים להבין שיש כוחות של הצבא האדום ממזרח למבלט קורסק, הם יחשבו שתפקידם לסייע בבלימה במקרה שהגרמנים יצליחו לפרוץ למבלט. בפועל, מיד לאחר שהמתקפה הגרמנית נבלמה, עברו כוחותיו של קונייב למתקפת־נגד גדולה. ההפתעה של הגרמנים הייתה מוחלטת. הם לא העלו על דעתם שהסובייטים צברו כוח גדול כל כך שהמתין בחשאי לפתוח במתקפת־נגד.

גדודי ה־KONA נגד הפרטיזנים

במהלך המחצית השנייה של 1943, אחרי כישלון מבצע "ציטל", החליטו הגרמנים לרכז מאמץ נגד הפרטיזנים, שפעילותם - בעיקר בבלרוס - הציקה להם מאוד. שוב ושוב הצליחו הפרטיזנים לפוצץ מסילות ברזל ולחבל ברכבות שהביאו אספקה מגרמניה. הגרמנים הציבו במינסק את גדוד KONA מס' 6, שעליו הוטל לאתר את הפרטיזנים. הגדוד הזה אכן רשם הצלחות, בעיקר משום שהפרטיזנים דיווחו